

SAMMENFATNING

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE) præsenterer i denne rapport resultaterne af den sjette landsdækkende kortlægning af hjemløshed, der blev gennemført i uge 6, 2017. Kortlægningerne har været gennemført hvert andet år siden den første kortlægning i 2007. Rapporten tegner et billede af omfanget og udviklingen i hjemløsheden og af hjemløshedens geografiske fordeling på byområder, regioner og kommuner. Ligeledes afdækkes den demografiske og sociale profil blandt de hjemløse borgere i forhold til køn, alder, etnisk baggrund og helbreds-mæssige forhold. Kortlægningen er foretaget på foranledning af Børne- og Socialministeriet.

Kortlægningens metode

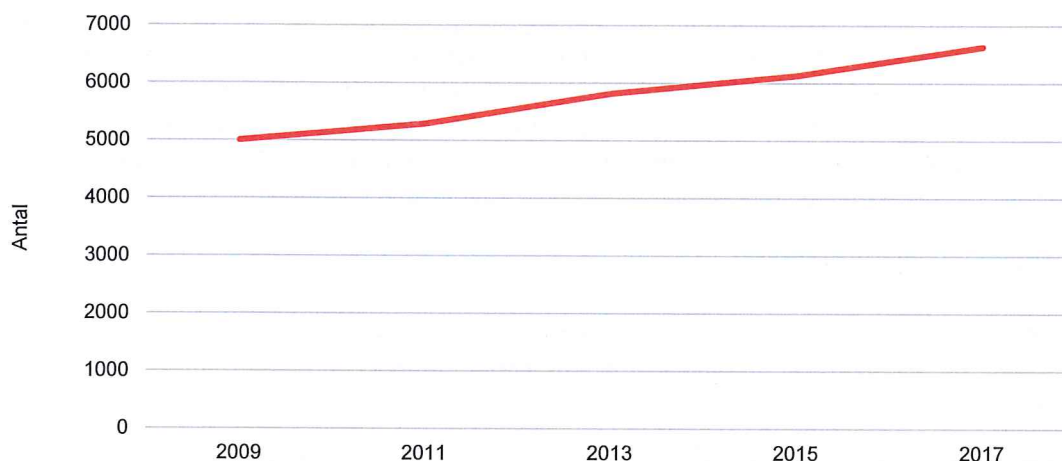
Kortlægningen indbefatter både den umiddelbart synlige hjemløshed i form af dem, der overnatter på gaden, og den mere skjulte hjemløshed, der ikke er synlig i byrummet, nemlig dem, der overnatter på de sociale tilbud eller på sofaen hos familie, venner og bekendte.

Kortlægningen blev gennemført ved, at en række sociale tilbud og lokale myndigheder i hele landet udfyldte et spørgeskema på to sider om hver enkelt borger, som de havde kontakt med eller kendskab til, og som befandt sig i en hjemløshedssituation i uge 6. De sociale tilbud, der har deltaget i kortlægningen, omfatter tilbud direkte henvendt til hjemløse borgere så som herberger, natvarmestuer og gadeplansteam. Øvrige sociale tilbud og behandlingstilbud, der også kan have haft kontakt med hjemløse borgere, har også deltaget i kortlægningen. Det gælder fx psykiatriske behandlingsenheder, misbrugsbehandlingscentre og kommunale socialcentre, jobcentre og ydelsescentre, der ofte har kendskab til hjemløshed blandt borgerne i forbindelse med den sociale indsats eller udbetaling af ydelser. Der indgår både tilbud i det offentlige velfærdssystem og i civilsamfundet. Da mange hjemløse borgere benytter flere forskellige tilbud, er der i rapportens opgørelser kontrolleret for forekomsten af 'dobbelttællinger' ved brug af oplysninger om initialer, fødselsdatoer, CPR-oplysninger og øvrige oplysninger fra spørgeskemaerne.

Fortsat stigning i hjemløsheden

Der er i uge 6, 2017 registreret i alt 6.635 hjemløse borgere. Det er en stigning på 8 pct., svarende til 497 personer siden den forrige kortlægning, hvor der blev registreret 6.138 hjemløse borgere. Den seneste kortlægning viser således, at den stigning i antallet af hjemløse borgere, vi har kunnet observere siden de første kortlægninger, er fortsat. Når vi følger udviklingen i hjemløsheden over tid, tager vi udgangspunkt i kortlægningen fra 2009, da der blev foretaget en mindre justering af kortlægningens definition efter den første kortlægning i 2007. Figur 1 viser udviklingen i antallet af hjemløse borgere fra 2009 og frem til den seneste kortlægning i 2017. Det ses, hvordan der er sket en fortsat stigning; fra de 4.998 hjemløse borgere, der blev registreret i kortlægningen i 2009, og frem til i dag.

Figur 1 Udviklingen i antallet af hjemløse borgere, registreret ved kortlægningerne fra 2009 til 2017.

I forbindelse med rapportens opgørelser skal der gøres opmærksom på, at der udover de 6.635 personer også er registreret en gruppe på 438 hjemløse migranter uden fast ophold i landet. På grund af en større usikkerhed knyttet til antallet af hjemløse migranter, er denne gruppe ikke medregnet i tallet på de 6.635 personer. Gruppen af hjemløse migranter uden fast ophold er særskilt opgjort i rapportens kapitel 12. Det understreger, at langt hovedparten af de hjemløse borgere, der er registreret i kortlægningen, er af dansk herkomst (cirka fire ud af fem), eller er flygtninge og indvandrere med fast ophold i landet.

De otte hjemløshedssituationer

Der indgår i kortlægningen otte forskellige hjemløshedssituationer (se tabel 1) samt kategorierne andet og uoplyst. Kategorierne er opgjort hierarkisk fra oven, således at hvis borgeren har overnattet på gaden, er vedkommende opgjort i denne kategori, selv om personen i løbet af tælleugen også har benyttet andre overnatningsformer.

Tabel 1 Hjemløse borgere opdelt på hjemløshedssituationer, 2009-2017. Antal.

Hjemløshedssituation	2009	2011	2013	2015	2017
Gaden	506	426	595	609	648
Natvarmestue	355	283	349	345	305
Herberg	1.952	1.874	2.015	2.102	2.217
Hotel	88	68	70	113	165
Familie/venner	1.086	1.433	1.653	1.876	2.177
Udslusning	164	227	211	178	169
Kriminalforsorg	86	88	64	90	68
Hospital	172	173	119	138	149
Andet	316	367	370	339	258
Uoplyst	273	351	374	348	479
I alt	4.998	5.290	5.820	6.138	6.635

Der er ifølge kortlægningen 648 personer, der har overnattet på gaden, i trappeopgange eller lignende i uge 6, 2017, hvilket svarer til cirka hver tiende hjemløs borger, der er registreret i kortlægningen. Antallet af gadesovere er steget lidt siden den forrige kortlægning, hvor der blev registreret 609 gadesovere. Der er 305 personer, der er opgjort i kategorien brugere af natvarmestuer.

Ligesom ved de tidligere kortlægninger er den største gruppe, der er registreret i 2017-kortlægningen, dem, der overnatter på herberger og forsorgshjem, der primært indbefatter § 110-boformerne ifølge serviceloven. Det er i alt 2.217 personer, der har overnattet på herberger og forsorgshjem i tælleugen. Næsten lige så mange, 2.177 personer, har overnattet hos familie og venner, og det er særligt i denne gruppe, at der er sket en stigning gennem de senere år. Ved den forrige kortlægning i 2015 blev der registreret 1.876 personer, der havde overnattet hos familie og venner. Bag denne stigning i antallet af hjemløse borgere, der overnatter hos familie og venner, ligger særligt, at der henover perioden, hvor kortlægningerne har været gennemført, er sket en kraftig stigning i hjemløsheden blandt unge. De hjemløse unge overnatter i højere grad end de øvrige aldersgrupper hos familie og venner fremfor på herberger og forsorgshjem.

De øvrige hjemløse borgere er opgjort i de øvrige hjemløshedssituationer. Der er således en gruppe på 165 personer, der har overnattet på hoteller, vandrerhjem eller lignende på grund af hjemløshed, ligesom der er registreret 169 personer, der står foran en udskrivning fra hospital, og 68 personer, der står foran en løsladelse fra fængsel, uden at der er en boligløsning. Endelig er der registreret 258 personer i kategorien andet, der fx indbefatter borgere, der overnatter i campingvogne og kolonihavehuse, og 479 personer er registreret i kategorien uoplyst. Det kan være, når medarbejdere i fx socialcentre og jobcentre har kendskab til, at en borger er hjemløs, men ikke ved, hvilken situation borgeren aktuelt befinder sig i.

Stigninger i hjemløsheden i flere områder af landet

Det er cirka halvdelen af de hjemløse borgere, 3.242 personer, der er hjemmehørende i hovedstadsområdet, hvilket er en stigning fra 3.152 personer ved den forrige kortlægning i 2015. Der er registreret 1.482 hjemløse borgere, som er hjemmehørende i Københavns Kommune. Det er et fald fra 1.562 personer ved den forrige kortlægning. Derimod er tallet steget lidt på Frederiksberg: fra 226 i 2015 til 242 i 2017. Stigningen i antallet af hjemløse i hovedstadsområdet er imidlertid særligt sket i de københavnske omegnskommuner: fra 1.364 personer i 2015 til 1.518 personer i 2017.

Der er også et forholdsvis stort antal hjemløse i Aarhus Kommune, hvor en vedvarende stigning hen over de senere år er fortsat, idet der i 2017 er registreret 767 hjemløse borgere i Aarhus mod 668 ved kortlægningen i 2015.

Også i Aalborg er der sket en stigning: fra 241 hjemløse borgere i 2015 til 261 personer i 2017. I Odense er tallet derimod faldet betydeligt, og der er ved kortlægningen i 2017 registreret 113 hjemløse borgere i Odense mod 173 ved den forrige kortlægning.

Der er også sket en stigning i antallet af hjemløse borgere i kategorien af øvrige kommuner, hvor den største by har over 20.000 indbyggere, og hvor der samlet set er sket en stigning fra 1.300 personer i 2015 til 1.457 personer i 2017.

Ligeledes er der sket en stigning i landkommunerne, defineret ved at den største by har mindre end 20.000 indbyggere, hvor antallet af hjemløse borgere samlet set er steget fra 604 til 795 personer. Udviklingen har dog varieret i de forskellige byer. Eksempelvis er antallet af hjemløse bor-

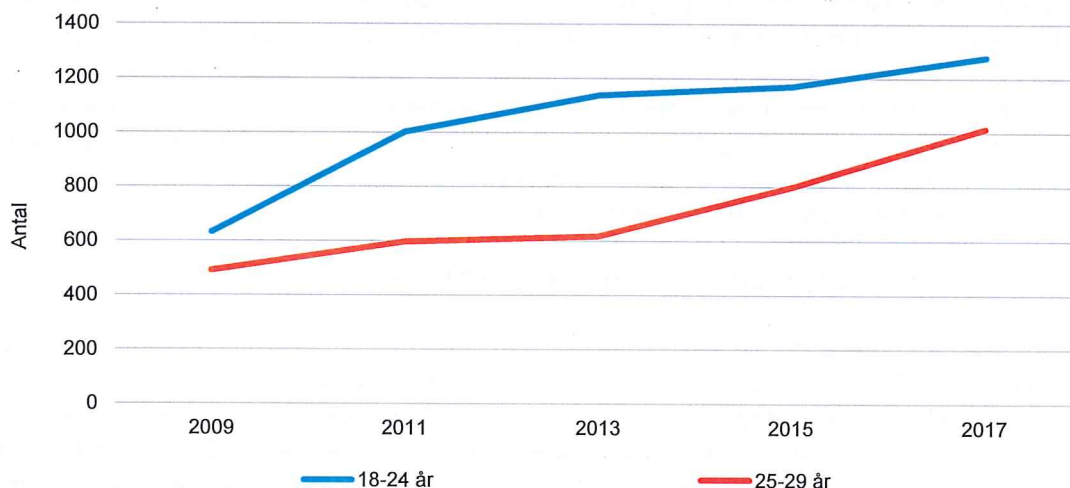
gere steget i byer som Esbjerg, Horsens og Vejle, mens det omvendt er faldet lidt i byer som Silkeborg og Randers.

Disse opgørelser af hjemløsheden, fordelt på kommuner og byområder, er baseret på borgerens "hjemkommune", der kan adskille sig fra "registreringskommunen", hvor registreringen er foretaget, og hvor borgeren typisk opholder sig. Hvis fx borgeren opholder sig på et herberg i en anden kommune, er den kommune, hvori herberget er beliggende, opgjort som "registreringskommune", mens den kommune borgeren kommer fra, er "hjemkommune".

Flere hjemløse unge

Der er ved 2017-kortlægningen sket en stigning i antallet af hjemløse unge, og derved fortsætter den kraftige stigning i antallet af hjemløse unge, der er observeret hen over de tidligere kortlægninger (se figur 2).

Figur 2 Udviklingen i antallet af hjemløse unge 18-24-årige og 25-29-årige, 2009-2017.

Ved kortlægningen i 2017 er der registreret 1.278 hjemløse mellem 18 og 24 år, hvilket er en stigning på 9 pct. siden 2015, hvor der var 1.172 hjemløse mellem 18 og 24 år. Ved kortlægningen i 2009 var der 633 hjemløse 18-24-årige, og der er således sket mere end en fordobling i antallet af hjemløse i denne aldersgruppe siden da.

Der er også sket en fortsat stigning i antallet af hjemløse borgere mellem 25 og 29 år. Stigningen i hjemløsheden i denne aldersgruppe satte særligt ind fra 2013 og frem, og ved kortlægningen i 2017 er der registreret 1.014 hjemløse 25-29-årige, sammenholdt med 799 hjemløse 25-29-årige i 2015.

Flere hjemløse kvinder

Sammenlignet med de forrige kortlægninger er der ved 2017-kortlægningen registreret en højere procentandel af hjemløse kvinder. Andelen af hjemløse kvinder er i 2017 opgjort til 25 pct., mens den ved de tidligere kortlægninger har ligget på cirka 22 pct. Det er tegn på, at flere kvinder rammes af hjemløshed, selvom mændene fortsat udgør hovedparten af de hjemløse borgere.

Der er også tegn på, at der er flere kvinder med børn blandt de hjemløse, da det i 2017 er 18 pct. af de hjemløse kvinder, der har daglig omsorg for børn, mod 11 pct. af de hjemløse kvinder i 2015. Imidlertid er antallet af hjemløse børn (børn under 18 år), der er registreret på selvstændige personskeemaer, samtidig faldet fra 93 i 2015 til 39 i 2017. Faldet i det registrerede antal af hjemløse børn kan muligvis skyldes, at der ikke udfyldes personskeemaer for alle de hjemløse børn, der opholder sig sammen med en hjemløs forælder. Der er således grund til at være opmærksom på, om flere husstande med børn kommer ud i hjemløshed, selvom langt hovedparten af de hjemløse stadig er voksne uden mindreårige børn, eller voksne, som har børn, men uden dagligt samvær.

De fleste hjemløse borgere har dansk baggrund, men hjemløse med indvandrerbaggrund er overrepræsenterede

Hovedparten af de hjemløse borgere har dansk baggrund. Vi har i kortlægningen dels spurgt til borgerens nationalitet, dels om borgeren har flygtninge-/indvandrerbaggrund eller er efterkommer af flygtninge/indvandrere. Det er 82 pct. af de hjemløse borgere, som er registreret i kortlægningen, der har dansk nationalitet. Heraf er der 7 procentpoint, der har grønlandsk baggrund (det vil sige er danske statsborgere med grønlandsk baggrund). De resterende hjemløse borgere fordeler sig bredt på nationaliteter, fordelt på forskellige landegrupper. Der er 1 pct. fra de øvrige nordiske lande, 3 pct. fra øvrige EU-lande, 2 pct. fra det øvrige Europa, 6 pct. med mellemøstlig nationalitet, 5 pct. med afrikansk nationalitet, og 2 pct. med øvrige nationaliteter. Heri er fraregnet personer, hvor det er oplyst, at vedkommende ikke har fast ophold i landet, da denne gruppe som tidligere nævnt er opgjort særskilt i kapitel 12 på grund af den større metodiske usikkerhed omkring registreringen, og for generelt at kunne skelne mellem de forskellige grupper.

Det er 13 pct. af de hjemløse borgere, der er indvandrere, og 8 pct., der er efterkommere af indvandrere. Denne andel er væsentligt højere i storbyerne. Det er således 21 pct. af de hjemløse borgere i København, der har indvandrerbaggrund, og 9 pct., der er efterkommere af indvandrere, mens de tilsvarende tal i Aarhus er 20 pct. og 17 pct. Der er også en højere andel af indvandrere og efterkommere blandt de hjemløse unge, idet 7 pct. af de hjemløse 18-24-årige har indvandrerbaggrund, og 16 pct. er efterkommere af indvandrere.

Det er dermed cirka fire ud af fem hjemløse borgere, der har dansk baggrund, mens cirka en ud af fem er indvandrere eller efterkommere. Selvom hovedparten af de hjemløse borgere således har dansk baggrund, er der en overrepræsentation af personer med indvandrerbaggrund blandt de hjemløse, set i forhold til, at der i befolkningen som helhed er 13 pct., der er indvandrere eller efterkommere.

Flere hjemløse med psykisk sygdom

Hen over årrækken, hvor kortlægningerne er foretaget, har der været en stigende andel med psykisk sygdom blandt de hjemløse. Denne udvikling er fortsat ved 2017-kortlægningen, hvor andelen med psykisk sygdom er steget til 53 pct., mens andelen var 49 pct. i 2015 og 37 pct. ved kortlægningen i 2009. Andelen med psykisk sygdom er højest, med 61 pct., blandt de hjemløse kvinder, mens den er 50 pct. blandt de hjemløse mænd.

Der er også en betydelig andel af de hjemløse borgere, der har misbrugsproblemer. Her er andelen væsentligt højere blandt de hjemløse mænd, med 67 pct., mens det er 42 pct. af de hjemløse kvinder, der har et misbrug. Blandt de ældre hjemløse er alkoholmisbrug mest udbredt, mens der blandt de yngre og midaldrende er flest med misbrug af hårde stoffer eller hash. Særligt blandt de hjemløse unge mænd er det cirka halvdelen, der har et misbrug af hash.

Der er således en betydelig del af de hjemløse borgere, der enten har psykisk sygdom eller misbrugsproblemer. Sammenlagt er det 82 pct. af de hjemløse mænd og 79 pct. af de hjemløse kvinder, der enten har en psykisk sygdom, misbrugsproblemer eller begge dele. Der er 32 pct. af de hjemløse mænd og 28 pct. af de hjemløse kvinder, der er psykisk syge misbrugere. Det skal dog ikke overses, at der er 18 pct. af de hjemløse mænd og 21 pct. af de hjemløse kvinder, der hverken har psykisk sygdom eller misbrugsproblemer.

Der er ved kortlægningen registreret i alt 70 hjemløse borgere, der er krigsveteraner, det vil sige, at de har været udsendt af det danske forsvar eller Beredskabsstyrelsen. I denne gruppe finder vi en særligt høj andel på 93 pct., der angives at have en psykisk sygdom.

Faktorer bag hjemløsheden

Hjemløsheden opstår i et samspil mellem både samfundsmæssige forhold som boligmangel, arbejdsløshed og lignende, og individuelle sårbarhedsfaktorer som psykisk sygdom og misbrugsproblemer. Socialt udsatte borgere vil typisk være i større risiko for at blive ramt af ugunstige strukturelle forhold som en stigende mangel på billige boliger. I kortlægningen har vi spurgt til, hvad der for den enkelte hjemløse borger er de væsentligste årsager til hjemløsheden. Her viser det sig, at mange forskellige faktorer er på spil, selvom nogle faktorer er mere fremtrædende end andre.

Særligt psykisk sygdom nævnes som en væsentlig faktor i mange tilfælde (36 pct.), ligesom også problemer med stofmisbrug (27 pct.) eller alkoholmisbrug (23 pct.) er væsentlige faktorer. De psykosociale faktorer står dog ikke alene – for 25 pct. nævnes økonomiske vanskeligheder som en væsentlig årsag, og for 20 pct. er mangel på en egnet bolig eller et botilbud en væsentlig årsag. For 16 pct. af de hjemløse borgere er en udsættelse af boligen en væsentlig årsag, ligesom der var 18 pct., der ikke længere kunne bo hos familie og venner. Endelig nævnes også skilsmisse som en væsentlig årsag – for 25 pct. af de hjemløse kvinder og 13 pct. af de hjemløse mænd. For 7 pct. af de hjemløse mænd var løsladelse fra fængsel en væsentlig årsag til hjemløsheden. Tallene understreger, at der er mange forskellige faktorer, der kan lede frem til en hjemløshedssituation, ligesom der ofte vil være et samspil mellem flere forskellige faktorer.

De sociale indsatser

De mange forskellige faktorer, der kan være med til at udløse en hjemløshedssituation, betyder også, at de sociale indsatser må spille på flere strenger. I kortlægningen har vi spurgt til, hvilke sociale og behandlingsmæssige indsatser de hjemløse borgere modtager, samt om de har en kommunal handleplan (efter servicelovens § 141), og om de er skrevet op til egen bolig eller et botilbud.

Der er 24 pct. af de hjemløse borgere, der modtager psykiatrisk behandling, ligesom der er 17 pct., der er i stofmisbrugsbehandling, og 9 pct., der modtager alkoholbehandling. Der er 30 pct., der har en bostøttemedarbejder, støttekontaktperson eller lignende tilknyttet, mens 13 pct. er i aktivering eller revalidering. Der er 30 pct. af de hjemløse borgere, der har en kommunal handleplan, hvor der dog skal tages forbehold for, at der kan være tilfælde, hvor de sociale tilbud, der har foretaget registreringen, ikke er bekendt med, at borgeren har en handleplan. Endvidere er der 28 pct. af de hjemløse borgere, der er skrevet op til egen bolig, og 5 pct., der er skrevet op til et botilbud. Det er 18 pct. af de hjemløse borgere, der ikke modtager nogen øvrige tilbud.

Konklusion og perspektivering

Kortlægningen fra 2017 viser, at stigningen i hjemløsheden gennem de senere år fortsætter. Når hjemløsheden ifølge kortlægningerne har været støt stigende i hver kortlægning siden 2009, er det nærliggende at stille spørgsmålet, om der kan være tale om en form for "tælleeffekt" – det vil sige, at de sociale tilbud på området efterhånden bliver bedre og bedre til at afdække og indberette de hjemløse borgere, de er i kontakt med eller har kendskab til. En sådan tælleeffekt kan ikke udelukkes. Men der skal gøres opmærksom på, at de observerbare mønstre i den fortsatte stigning i hjemløsheden langt fra er tilfældig, men særligt sker i bestemte grupper og har været kraftigst i bestemte områder i landet. Det tyder på, at stigningen snarere har at gøre med samfundsmæssige, strukturelle forhold.

Særligt bemærkelsesværdig er den kraftige stigning i antallet af hjemløse unge. Ikke mindst stigningen i antallet af helt unge hjemløse mellem 18 og 24 år er fortsat frem til den seneste kortlægning i 2017, samtidig med at der også er sket en kraftig stigning i antallet af hjemløse borgere mellem 25 og 29 år. Tidligere evalueringer på området har peget på, at der for de udsatte, hjemløse unge er tale om et særligt ugunstigt samspil mellem de forholdsvis lave ydelser for denne gruppe og manglen på små, billige boliger, der gør det vanskeligt for de socialt udsatte unge at finde et sted at bo, og ligeledes vanskeligt for kommunerne at etablere boligløsninger for de unge (Benjaminsen m.fl., 2017; Rambøll & SFI, 2013). Dertil kommer, at hovedparten af de hjemløse unge har psykosociale problemer, der betyder, at de som oftest også har behov for tilbud om social støtte i hverdagen.

En anden bemærkelsesværdig tendens er de geografiske mønstre i udviklingen i hjemløsheden, hvor stigningen har været størst i de områder af landet, hvor boligsituationen er mest under pres. Ikke mindst udviklingen i Aarhus illustrerer denne tendens. Hen over perioden, hvor kortlægningerne har været foretaget, er der sket en kraftig stigning i hjemløsheden i Aarhus. I denne periode har Aarhus gennemgået en markant transformation, hvor boligmarkedet og boligsituationen i stadig højere grad har fællestræk med boligsituationen i hovedstadsområdet, med en stor mangel på billige boliger til lavindkomstgrupperne.

Hjemløsheden i Københavns Kommune har gennem hele perioden, hvor kortlægningerne har været gennemført, ligget forholdsvis højt, og næsten hver fjerde hjemløs borger i landet er hjemmehørende i København. Ved både 2017-kortlægningen og kortlægningen i 2015 er der imidlertid sket et lille fald i antallet af hjemløse borgere i Københavns Kommune.

Mens hjemløsheden i København således er faldet lidt, fortsætter stigningen i de københavnske omegnskommuner. Det hænger formentlig sammen med den pressede boligsituation i hovedstadsområdet, der i høj grad også gør sig gældende i omegnskommunerne, og gør det vanskeligt for udsatte borgere at finde et sted at bo, ligesom det er vanskeligt for kommunerne at skaffe boliger til socialt udsatte borgere.

I Odense er hjemløsheden derimod faldet betydeligt, sammenlignet med den forrige kortlægning i 2015. Der har i Odense Kommune været et meget systematisk fokus på at hjælpe hjemløse borgere i bolig. Samtidig adskiller boligsituationen i Odense sig væsentligt fra København og Aarhus, da der ikke er en lige så stor befolkningstilvækst i Odense, hvilket betyder, at der ikke er samme pres på boligmarkedet og mangel på boliger som i København og Aarhus.

Selvom hovedparten af landets hjemløse er koncentreret i de store byer, er der også sket en stigning i hjemløsheden i en række mindre og mellemstore kommuner. Selvom der lokalt både er sket stigninger og fald i forskellige kommuner, er der visse mønstre i denne udvikling. Særligt flere af

de mellemstore byer i det østjyske område, navnlig Vejle og Horsens, har set stigninger i hjemløsheden. Det er byer, der generelt er i vækst, men hvor en afledt effekt formentlig er, at boligsituationen bliver stadig mere presset, hvilket gør det vanskeligt at skaffe boliger til socialt udsatte borgere. Disse resultater ligger på linje med resultaterne af evalueringen af Hjemløsestrategiens Implementerings- og forankringsprojekt, hvor der blev rapporteret om, at den pressede boligsituation, der tidligere primært karakteriserede storbyerne, efterhånden også gør sig gældende i en række mellemstore byer, hvor det i stigende grad er vanskeligt at skaffe boliger til socialt udsatte borgere (Benjaminsen m.fl., 2017).

Mens boligsituationen er en stor udfordring i mange kommuner, er der også grund til at pege på vedvarende udfordringer omkring de sociale indsatser. Det er stadig kun en tredjedel af de hjemløse borgere, der har en bostøttemedarbejder tilknyttet, ligesom det også kun er cirka en tredjedel, der er skrevet op til en bolig. Det er også stadigvæk kun en tredjedel, der har en kommunal handlingsplan, der blandt andet har til formål at skabe en sammenhængende indsats for borgeren. Det viser, at der stadig er en udfordring med at udbrede virksomme sociale indsatser som Housing First-tilgangen (permanent bolig med intensiv bostøtte) til en større del af målgruppen. Her har evalueringerne af Hjemløsestrategien og det efterfølgende Implementerings- og forankringsprojekt vist, at de evidensbaserede, intensive bostøttemetoder Assertive Community Treatment (ACT), Intensive Case Management (ICM) og Critical Time Intervention (CTI) er særligt velegnede til at give en helhedsorienteret social indsats til hjemløse borgere med komplekse støttebehov (Benjaminsen m.fl., 2017; Rambøll & SFI, 2013). Evalueringerne peger dog også på, at disse støttemetoder fortsat kun når ud til en forholdsvis begrænset del af målgruppen, og at der er et behov for fortsat at udbrede disse indsatser i kommunerne.